

საქართველოს ინტეგრაცია ევროკავშირის ენერგოპოლიტიკასთან

მაია ბენია

სტუდ-ს ასოცირებული პროფესორი
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი

ირინა ბენია

თბილისის ჰუმანიტარული ინსტიტუტის
ასოცირებული პროფესორი
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი

რეზიუმე

საქართველოსა და ენერგეტიკულ გაერთიანებას შორის სამართლებრივი ურთიერთობა „ენერგეტიკული გაერთიანების დამფუძნებელ ხელშეკრულებასთან საქართველოს შეერთების შესახებ“ ოქმით რეგულირდება. საქართველოს განახლებადი ენერგეტიკული რესურსების ათვისება კლიმატის ცვლილების პრობლემის გადაჭრისა და ქვეყნის სუფთა ენერგიით უზრუნველყოფისთვის მნიშვნელოვანია განახლებადი ენერგეტიკული რესურსების ათვისება. საქართველო მდიდარია ჰიდრორესურსებით. მას აქვს ქარის, მზის, ბიომასისა და გეოთერმული წყლების ენერგიის პოტენციალიც, რაც საშუალებას იძლევა, შეიქმნას დამატებითი სიმძლავრეები ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების განხორციელებით. ამისთვის აუცილებელია საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება სტაბილური, გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული სამართლებრივი ბაზის შექმნით, მეზობელი ქვეყნების ენერგეტიკულ ბაზრებთან მჭიდრო და სტაბილური სავაჭრო ურთიერთობების გაღრმავებით.

საკვანძო სიტყვები - განახლებადი ენერგიები, ევროკავშირის ენერგოპოლიტიკა, ენერგორესურსები, ენერგეტიკული უსაფრთხოება, ჰიდრორესურსები.

INTEGRATION OF GEORGIA WITH THE EU ENERGY POLICY

Maia Benia

GTU Associate Professor

Irina Benia

THI Associate Professor

ABSTRACT

The legal relationship between Georgia and the Energy Union is regulated by the Protocol on the Accession of Georgia to the Treaty establishing the Energy Union. Utilization of Georgia's Renewable Energy Resources Utilization of renewable energy resources is

important for solving the problem of climate change and providing the country with clean energy. Georgia is rich in hydro resources. It also has the potential for wind, solar, biomass and geothermal energy, allowing additional capacity to be generated through local and foreign investment. It is necessary to improve the investment environment by creating a stable, transparent and non-discriminatory legal framework, by deepening close and stable trade relations with the energy markets of neighboring countries.

Keywords - Renewable energy, EU energy policy, energy resources, energy security, hydro resources.

* * * *

სათბობ-ენერგეტიკულ სექტორს უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ყოველთვის ქვეყნის ეკონომიკის ფუნქციონირებაში, რადგან საბაზისო დარგია და განსაზღვრავს ქვეყნის ეკონომიკურ ძლიერებას. იგი დიდ გავლენას ახდენს ქვეყნის განვითარებაზე, ასრულებს წამყვან როლს საზოგადოების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შექმნასა და მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებაში, ეკონომიკის ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბებასა და საზოგადოებრივი წარმოების ეფექტიანობის ამაღლებაში. წარმოადგენს სამეურნეო რთული ორგანიზმის მაცოცხლებელ ძარღვს და მთლიანად, ცივილიზაციის საფუძველს.

საქართველო სათბობ-ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარი ქვეყანაა, გარკვეული მოცულობით ფლობს ენერგორესურსების თითქმის ყველა სახეს: ნახშირი, ტორფი, ნავთობი, გაზი, ჰიდრორესურსები, თერმული წყალი, ქარის და მზის ენერგია და სხვა. მათგან ყველაზე წონადი რესურსი ჰიდროენერგიაა. წყლის ენერგია განეკუთვნება განახლებად ენერგორესურსებს. ფართობის ერთეულზე მოსული წყლის ენერგიის მაჩვენებლით საქართველო ერთ-ერთ პირველ ადგილზეა მსოფლიოში, მაგრამ მისი გამოყენების დონით ჩამორჩება განვითარებულ ქვეყნებს. საქართველოში ჰიდროენერგორესურსების მხოლოდ 9-10% ათვისებული, საფრან-

გეთში 90%-ს, იაპონიაში - 64%, გერმანიაში - 76%. საქართველოს ბუნებრივ სიმდიდრეთა შორის პირველი ადგილი ჰიდროენერგორესურსებს უჭირავს. საქართველოს ტერიტორიაზე დათვლილია 26060 მდინარე, რომელთა საერთო სიგრძე დაახლოებით 60 ათასი კმ-ია. საქართველოს მტკნარი წყლის საერთო მარაგი, რომელიც შედგება მყინვარების, ტბებისა და წყალსაცავების წყლის მარაგებისაგან, შეადგენს 96,5 კმ³-ს. მდინარეთა საერთო რაოდენობიდან ენერგეტიკული მნიშვნელობით გამოირჩევა 300-მდე მდინარე, რომელთა წლიური ჯამური პოტენციური სიმძლავრე 15 000 მეგავატის ექვივალენტურია, ხოლო საშუალო წლიური ენერგია 50 მლრდ კვტ.საათის. მკვეთრად გამოხატული სეზონურობის გამო ამ რესურსების გადანაწილება წლიურ, ან მრავალწლიურ ასპექტში შესაძლებელია მხოლოდ მარეგულირებელი წყალსაცავებიანი ელექტროსადგურების მშენებლობის გზით. თუმცა ეკოლოგიური თვალსაზრისით საფრთხილოა და ამიტომ ძირითადი აქცენტი კეთდება მცირე წყალსაცავიანი ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობაზე. საქართველოს მდინარეების პოტენციური სიმძლავრე შეფასდა 7,55 მილიონ კილოვატად, ხოლო წლიური ენერგია 66 მილიარდ კილოვატ საათად. ენერგეტიკული თვალსაზრისით მხოლოდ 319 მდინარის გამოყენება შეიძლება ჩაითვალოს ეფექტურად. ამ მდინარეების ჯამური პოტენციური სიმძლავრე შეადგენს 15630 მეგვტ-ს, ხოლო წლიური ენერგია - 136,9 მლრდ. კვტ.სთ-ს. მათ შორის 208 დიდი, მცირე და საშუალო მდინარეებს განეკუთვნება. 208 მდინარიდან 124 მოედინება დას.საქართველოში, ხოლო 84 აღმ. ნარჩენი 111 ენერგეტიკულად ეფექტური მცირე მდინარის პოტენციური სიმძლავრე, თითოეული მდინარისთვის 20 მეგავატზე ნაკლებია. მათი ჯამური პოტენციური სიმძლავრე კი 851 მეგვტ-ს შეადგენს. საქართველოს ხუთ ძირითად მდინარესა და მათ შენაკადებზე თავმოყრილია ქვეყნი მთელი ჰიდროენერგეტიკული პოტენციალის 60%.

საქართველოს თავისი ნავთობისა და გაზის რესურსებით ერთ სულ მოსახლეზე არ ჩამოუვარდება მსოფლიოს ნამყვანი ნავთობგაზომპოვებელი ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებს. გასული საუკუნის 70-80-იან წლებს, როცა ნავთობის წლიურმა მოპოვებამ სამ მილიონ ტონას გადააჭარბა. 2014 წ. გაზის მოპოვებამ შეადგინა 5610 ათ. კუბური მეტრი. 2011 წელს მოპოვებული ნავთობის ოდენობამ შეადგინა 171 ტონა. საქართველო თავისი გეოლოგიური აგებულებით ერთდროულად მიეკუთვნება ორ ნავთობგაზშემცველ ტერიტორიას: აღმოსავლეთ შავი ზღვის ოლქს -დასავლეთი საქართველო და სამხრეთ კასპიის ნავთობგაზიან პროვინციას აღმოსავლეთი საქართველო. ნავთობისა და გაზის

1500-ზე მეტი საბადო, ნახშირწყალბადების 18 , ასევე 7 - ნავთობის, 1 - გაზოკონდენსატის, 1 - გაზის. მათ შორის აღსანიშნავია თბილისისპირა - რაიონში უნიკალური საბადოები, რომლებიც ნავთობის მნიშვნელოვან მარაგს შეიცავენ. მიუხედავად ქართული ნავთობის არც ისე დიდი პოტენციალისა, ჩვენი ქვეყანა საკმაოდ მაღალი სტრატეგიული მნიშვნელობისაა საერთაშორისო ავთობსადენების თვალსაზრისით. საქართველოში ნავთობის ტრანსპორტირება ორი ნავთობსადენით- ბაქო-თბილის-ჯეიჰანის ნავთობსადენით (BTC) და დასავლეთ მარშრუტის საექსპორტო მილსადენით (WREP) ხორცილდება.

ნახშირის რესურსებს ოდითგანვე დიდი როლი ეკავა ქვეყნის ენერგეტიკულბალანსში. გვაქვს კავკასიონის სამხრეთ ფერდზე და ოკრიბაში, ხოლო მურანახშირი დამახასიათებელია სამხრეთ-ჯავახეთისათვის. ბალანსზე აყვანილია აყვანილია 402 მილიონი ტონა ქვანახშირი და 82 მილიონი ტონა მურა ნახშირი. ტყვარჩელის საბადო, რომელიც მდებარეობს გაგრა-ჯავის ზონის სამხრეთ კიდეზე, ხასიათდება რთული ტექტონიკური აგებულებით და ნახშირიანობის დიდი ცვალებადობით. ბზიფის ქვანახშირის საბადო მდებარეობს გაგრა-ჯავის ზონის სამხრეთ კიდეზე, გუდაუთის რიონში, მდ.ბზიფის მარცხენა ნაპირზე და სადგურ ბზიფიდან დაშორებულია 11 კმ-ით. ჯიხვის უბანზე ნახშირის შრეების ჯამური სიმძლავრე 4 მ-ს აღწევს, მთლიანად ნახშირიანი ფენისა კი - 5 მ-ს. კოჯერიფშის უბანზე ფენის სიმძლავრე 2-3 მ-ია, ხოლო ნახშირის შრეებისა - 0,7 მ-ია. საბადოზე ნახშირის ფენები იძირება სამხრეთ აღმოსავლეთით. საქართველოში ნახშირის მრეწველობას 150 წელზე მეტი ხნის ისტორია აქვს. ძირითადად სამ რეგიონშია (ტყიბული-შაორი, ტყვარჩელი, ახალციხე). გარდა ამისა, ქვეყნის სხვა რეგიონებში არსებობს ნახშირის პროგნოზული მარაგები. ქვეყანაში ნახშირის მოპოვება მიმდინარეობდა: ტყიბულ-შაორში 1847 წლიდან, ტყვარჩელში 1929 და ახალციხეში - 1947 წლიდან.

ენერგეტიკული უსაფრთხოების ძირითადი მიმართულებები და პრიორიტეტები რომ განვსაზღვროთ, უნდა გავიაზროთ სათბობ-ენერგეტიკული პოტენციალის ამალღების მიმართულებები. ისინი თავის მხრივ უდიდეს გავლენას ახდენს ქვეყნის საწარმოო ძალთა განვითარების დონესა და დინამიკაზე, ქმნის აუცილებელ წინამძღვრებს ცხოვრების დონის ამალღებისა და შრომის პირობების. ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გარეშე არარეალურია ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების მიღწევა, რაც ნიშნავს ეროვნული ეკონომიკის ისეთი დონის მიღწევას, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საზოგადოებისა და სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური სამხედრო-პოლიტიკური სტაბილურობა, აგრეთვე პიროვნების

ეკონომიკური მდგომარეობის მდგრადობა შიდა და გარე საფრთხეთა პირობებში. ასეთი ამოცანის გადამწყვეტია კი მჭიდროდ უკავშირდება ეკონომიკის თვითმყოფადობის გაძლიერებასა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას. ეკონომიკური უსაფრთხოების ცნებაში იგულისხმება ქვეყნისა და მისი თითოეული მოქალაქის მუდმივი, გარანტირებული და ეკონომიკურად

ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა საკმარისი რაოდენობისა და ხარისხის მოთხოვნილი ენერგეტიკული რესურსით. სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მიღწევაში ენერგეტიკის წამყვან როლს განაპირობებს ის ფაქტი, რომ მთლიანობაში სათბობ-ენერგეტიკული კომპლექსი წარმოადგენს მსხვილ მრავალდარგოვან სამეურნეო სისტემას და მიეკუთვნება ეკონომიკის საბაზრო დარგებს. ქვეყნის სამეურნეო სისტემაში იგი, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს მრეწველობის ორი დარგის - ელექტროენერგეტიკისა და სათბობი მრეწველობის ერთობლიობას. სათბობ-ენერგეტიკულ კომპლექსში შედის საწარმოები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეკონომიკას ყველა სახის ენერგიით და, ნაწილობრივ, ტექნოლოგიური ნედლეულით. იგი შედგება სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების მომპოვებელი, გამამამდიდრებელი, გადამამუშავებელი, გარდამქმნელი, შემნახველი, ტრანსპორტირებისა და გამომყენებელი.

უსაფრთხოების ანალიზის თვალსაჩინოებისათვის ენერგეტიკული რისკები იყოფა კატეგორიებად, რათა მოხდეს მათი კლასიფიცირება შემდგომი გადამწყვეტილებების მისაღებად:

ა). ეკონომიკური რისკები - ინვესტიციების ნაკლებობა, ბაზრის მაღალი კონცენტრაცია, მონოპოლიები;

ბ). ბუნებრივი რისკები, რომელსაც მიეკუთვნება ექსტრემალური კლიმატური პირობები, კლიმატის ცვლილება, მიწისძვრები და სხვა ბუნებრივი კატასტროფები;

გ). პოლიტიკური რისკები - მომწოდებელი ქვეყნების პოლიტიკური არასტაბილურობა, საერთაშორისო კონფლიქტები, შიდა პოლიტიკური არეულობა;

დ). ტექნოლოგიური რისკები, რომელიც მოიცავს ინფრასტრუქტურულ ამორტიზაციას, ტექნიკურ ავარიებს, ენერგიის საცავეების დეფიციტს, მონაცემთა ბაზის არარსებობა;

ე). სოციალური რისკები - ხშირად ტერორიზმი, კორუფცია, არაკვალიფიციური მართვა;

ზემოაღნიშნული რისკები შეიძლება გახდეს მიზეზი: ენერგიის არასაკმარისი მოცულობით მიწოდების, შეუსაბამოდ მაღალი ფასების, ფრამგენტული მიწოდების სეზონური მიწოდების ხარვეზები, ხარისხის დაცემა. ენერგეტიკული კომპლექსის გან-

ვითარების ტემპები და მასშტაბები, ენერგიაშემცველების წარმოება და მოხმარება მოსახლეობის ერთ სულზე, მათი თანაფარდობა მსოფლიოს ქვეყნების ანლოგიურ პარამეტრებთან, ადგილობრივი ენერგეტიკული რესურსების რაოდენობა, ათვისების დონე, ენერგეტიკული ბალანსი, საგარეო ენერგეტიკული კავშირები, ენერგიის გამოყენების ეფექტიანობა, პროდუქციისა და შრომის ენერგო და ელექტროტევადობა, ელექტროაღჭურვილობა, არსებული ტექნოლოგიების თანხვედრა თანამედროვე მოთხოვნებთან, ეკოლოგიური მაჩვენებლები, ამ კომპონენტებში დისბალანსი გარკვეულ საფრთხეს უქმნის ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებს.

ენერგეტიკულ უსაფრთხოებაზე მრავალი ფაქტორი მოქმედებს: გეოპოლიტიკური მდგომარეობა, ისტორიული, ეკონომიკური და ბუნებრივი პირობები, რესურსული უზრუნველყოფა, ტრადიციული და განახლებადი ენერგორესურსების არსებობა, შრომითი რესურსების წილი, კვალიფიკაცია, სამეცნიერო პოტენციალი, ტექნიკური ბაზა, ძირითადი კაპიტალის სიდიდე და მდგომარეობა, მეურნეობის მოწყობის წესი, დარგის მარეგულირებელი პრინციპების დაცვა, სწორი სატარიფო პოლიტიკა, სამართლებრივი ბაზა, სახელმწიფოს ენერგეტიკული პოლიტიკა, საგარეო ენერგეტიკული კავშირები, ენერგეტიკის განვითარების ტენდენციები, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის გარეთა და ა.შ. ენერგეტიკული უსაფრთხოების ასამაღლებლად საქართველო მრავალი ინფრასტრუქტურული და ინსტიტუციური პროექტი მიმდინარეობს: ინტენსიურად შენდება ჰიდროელექტროსადგურები და გადამცემი ხაზები, მიმდინარეობს

თურქეთის ელექტროენერგეტიკულ ბაზართან ჰარმონიზაცია, ამგვარი დინამიური გარემო კიდეც უფრო აძლიერებს ენერგეტიკული უსაფრთხოების რისკების სწორი შეფასების და შერბილების ღონისძიებებში ეროვნულ ფასეულობათა გათვალისწინებას რათა არასათანადოდ მომზადებულმა ენერგეტიკულმა პოლიტიკამ ქვეყნის განვითარების პერსპექტივებს საფრთხე არ შეუქმნას.

2015 წელს შემუშავდა და დამტკიცდა სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები საქართველოს ენერგეტიკული სექტორისათვის, რომლის ძირითადი მიზნებია:

1) ენერგიის მიწოდების წყაროების დივერსიფიკაცია, საქართველოს ენერგეტიკული რესურსების ოპტიმალური ათვისება და რეზერვების შექმნა - ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაუმჯობესებისთვის მნიშვნელოვანია ნავთობის, ბუნებრივი გაზისა და ელექტროენერგიის მიწოდების წყაროების დივერსიფიკაცია, აგრეთვე ადგილობრივი ენერგეტიკული რესურსების ეფექტიანი ათვისება და საჭიროების შემთხვევაში ნავთობის ან/და ნავ-

თობპროდუქტების მინიმალური სტრატეგიული რეზერვების შექმნა.

2) საქართველოს განახლებადი ენერგეტიკული რესურსების ათვისება კლიმატის ცვლილების პრობლემის გადაჭრისა და ქვეყნის სუფთა ენერგიით უზრუნველყოფისთვის მნიშვნელოვანია განახლებადი ენერგეტიკული რესურსების ათვისება. საქართველო მდიდარია ჰიდრორესურსებით. მას აქვს ქარის, მზის, ბიომასისა და გეოთერმული წყლების ენერგიის პოტენციალიც, რაც საშუალებას იძლევა, შეიქმნას დამატებითი სიმძლავრეები ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების განხორციელებით. ამისთვის აუცილებელია საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება სტაბილური, გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული სამართლებრივი ბაზის შექმნით, ეს უზრუნველყოფს იმპორტირებულ ენერგომატარებლებზე დამოკიდებულების შემცირებას და ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაუმჯობესებას;

3) საქართველოს კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ეტაპობრივი დაახლოება - ევროკავშირთან პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებისათვის მნიშვნელოვანია საქართველოს კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ეტაპობრივი დაახლოება. ეს ხელს შეუწყობს კონკურენტული, გამჭვირვალე და ეფექტიანი ენერგეტიკული ბაზრის მოდელის ჩამოყალიბებას, მიმზიდველი და სტაბილური საინვესტიციო გარემოს შექმნას, საქართველოსა და ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს შორის ენერგეტიკული რესურსებით ვაჭრობის განვითარებას, ეკონომიკურად და ეკოლოგიურად გამართლებული გზით განახლებადი ენერგეტიკული რესურსების ათვისებას და ენერგოეფექტიანობაზე ორიენტირებული ღონისძიებების განხორციელებას.

4) საქართველოს ენერგეტიკული ბაზრის განვითარება და ენერგიით ვაჭრობის მექანიზმის გაუმჯობესება - კონკურენტული საბაზრო ურთიერთობები ყველაზე მოქნილი ინსტრუმენტია ელექტროენერგიასა და ბუნებრივ გაზზე მოთხოვნილების და მათი მიწოდების ოპტიმიზაციისთვის.

5) საქართველოს, როგორც რეგიონის სატრანზიტო ქვეყნის როლის გაზრდა - მას, როგორც ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელ დერეფანს, აქვს იმის პოტენციალი, რომ გაზარდოს თავისი როლი აღმოსავლეთ-დასავლეთისა და ჩრდილოეთ-სამხრეთის სატრანზიტო პროექტების განხორციელებაში. გეოპოლიტიკური მდებარეობის ეფექტიანი გამოყენება ხელს შეუწყობს ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაუმჯობესებას და ეკონომიკურ განვითარებას;

6) საქართველო - სუფთა ენერგიის წარმოების და ამ ენერგიით ვაჭრობის რეგიონული ცენტრი -

საქართველოში არსებული ჰიდრორესურსები და სხვა განახლებადი რესურსები, შესაბამისი ინფრასტრუქტურა და ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემო საშუალებას იძლევა, ქვეყანა სუფთა ენერგიის წარმოების და ამ ენერგიით ვაჭრობის რეგიონალურ ცენტრად იქცეს.

7) ენერგოეფექტიანობისადმი ერთიანი მიდგომის შემუშავება და განხორციელება - წარმოებული პროდუქციის ენერგოტევადობა მისი კონკურენტუნარიანობის და ქვეყნის ეკონომიკური სიძლიერის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. ეს მაჩვენებელი საქართველოში არა მხოლოდ ევროკავშირის წევრი, არამედ სხვა განვითარებული ქვეყნების მაჩვენებლებზე მაღალია. ენერგოტევადობის შესამცირებლად ენერგიის მოხმარების გონივრული მართვა ეკონომიკური განვითარების და სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების წინაპირობაა. ენერგიაზე მოთხოვნილების მართვის სისტემის ხელშესაწყობად უნდა შეიქმნას შესაბამისი სამართლებრივი ბაზა, დაიგეგმოს და განხორციელდეს ენერგოეფექტიანი მოწყობილობებისა და ტექნოლოგიების შექმნასა და დანერგვაზე ორიენტირებული ღონისძიებები, შემუშავდეს და დანესდეს ენერგოეფექტიანი პროგრამების განხორციელებისათვის ენერგეტიკული საწარმოებისა და მომხმარებლების ნახალისების მარეგულირებელი ნორმები;

8) ენერგეტიკული პროექტების განხორციელებისას გარემოსდაცვითი კომპონენტის გათვალისწინება - სოციალური და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი ზეგავლენის მქონე ენერგეტიკული პროექტების განხორციელებისას, მათ შორის, დიდი ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობისას, გათვალისწინებული უნდა იქნეს საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილება, რომელიც მოიცავს სოციალური და გარემოსდაცვითი ზემოქმედების შეფასებას, ადგილობრივ თემებთან კონსულტაციების გამართვას, შესაბამისი ინფორმაციის საჯაროობისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას;

9) მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება და მომხმარებლის ინტერესების დაცვა - მეტად მნიშვნელოვანია მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება, მათ შორის, ენერგიის გადამცემი და გამანაწილებელი ინფრასტრუქტურის განახლება, რეაბილიტაცია და მომხმარებლის ინტერესების დაცვა.

ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის სექტორების მნიშვნელოვან ნაწილს ბუნებრივი მონოპოლიები შეადგენს. ამდენად, საჭიროა მარეგულირებელი ორგანოს რეგულირების ფუნქციის გაძლიერება, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, სამართლიანი მიდგომის პრინციპის დაცვით უზრუნველყოფს მომსახურების ხარისხის მონიტორინგს. უნდა განისაზღვროს მომსახურების ხარის-

ხის ახალი სტანდარტები და მისი შეფასების კრიტერიუმები, დადგინდეს მომსახურების ხარისხის მონიტორინგის მარტივი და სამართლიანი წესები მარეგულირებელი ორგანოს მიერ.

უკანასკნელ წლებში განხორციელებული ინსტიტუციური და საკანონმდებლო რეფორმების საფუძველზე გარკვეული პროგრესი იქნა მიღწეული ქვეყნის ენერგეტიკული სექტორის მოდერნიზაციის მიმართულებით, თუმცა ეკონომიკის ენერგოტევადობა მოწინავე ინდუსტრიულ ქვეყნებთან შედარებით ჯერ კიდევ გაცილებით მაღალია, ხოლო ბაზრის სრული ლიბერალიზაციისა და რეგიონულ სისტემაში ინტეგრაციის პროცესი არც ისე სწრაფად მიმდინარეობს. საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოება გარკვეულ სიტუაციებში შეიძლება სახიფათო გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდეს. ქვეყნის მოთხოვნილებას სათბობ-ენერგეტიკულ რესურსებზე ადგილობრივი წარმოება ვერ აკმაყოფილებს. სრულყოფას საჭიროებს ენერგიაშემცველების მოხმარების დარგობრივი სტრუქტურა. საქართველომ საიმედო და ხელსაყრელი საგარეო ენერგეტიკული კავშირები უნდა დაამყაროს მსოფლიოს მოწინავე და მეზობელ სახელმწიფოებთან. ასეთი კავშირები განსაკუთრებით საჭიროა ნებისმიერი ქვეყნისათვის, მიუხედავად მისი ეკონომიკის ენერგოუზრუნველყოფის ხარისხისა.

ენერგეტიკული პრობლემის გადაწყვეტაში და უსაფრთხოებაში მნიშვნელოვანი რეზერვია ენერგიის განახლებადი წყაროების გამოყენება (მზის, ქარის, თერმული წყლების პოტენციალი). განახლებად ენერგორესურსებს შორის საქართველოში, უახლოეს პერიოდში გამოყენების თვალსაზრისით ყველაზე უფრო მასშტაბური და ეფექტიანია ჰიდროენერგორესურსები. საქართველოს ენერგოსისტემის შემდგომი განვითარება, ძირითადად უნდა მოხდეს არსებული თბო და ჰიდროელექტროსადგურების მოქმედი სიმძლავრეების ათვისების, რეკონსტრუქცია-განვითარების, ახალი ელექტროსადგურების მშენებლობის ხარჯზე. სათბობ-ენერგეტიკული კომპლექსის განვითარებაზე გადამწყვეტ გავლენას ახდენს საბაზრო ურთიერთობათა დანერგვა. საჭიროა ისეთი ეკონომიკური მექანიზმის შექმნა, რომელიც საბაზრო ურთიერთობათა პირობებში ხელს შეუწყობს სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების, როგორც მწარმოებლებს, ისე მომხმარებლებს. სასურველია: საწარმოთა პრივატიზაციის განხორციელება, სათბობ-ენერგეტიკულ რესურსებზე ფასების რეგულირება, საწარმოთა საქმიანობის ოპტიმალური დაბეგვრა, კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოებისა და ენერგომომარაგების საიმედოობის უზრუნველყოფა. ყოველივე ეს მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ენერგოუსაფრთხოების დონის გაუმჯობესებას.

„შეთანხმება ენერგეტიკული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ“ გაერთიანების მთავარი იურიდიული დოკუმენტია და შესასრულებლად სავალდებულოა ყველა წევრი სახელმწიფოსთვის. გაერთიანების ძირითადი მიზანი ევროკავშირის შიდა ენერგეტიკული წესებისა და პრინციპების ევროპის სამხრეთ-აღმოსავლეთ და შავი ზღვის რეგიონში გავრცელებაა. გამოკვეთილია ხუთი ძირითადი მიზანი: ა) ინვესტიციების მოზიდვა; ბ) ინტეგრირებული ენერგეტიკული ბაზრის შექმნა; გ) მიწოდების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; დ) გარემოსდაცვითი მდგომარეობის გაუმჯობესება; ე) კონკურენციის ნახალისება. ამ მიზნების უზრუნველსაყოფად, გაერთიანება სტიმულირებს წევრებს შორის ენერგეტიკული თანამშრომლობის მაღალ სტანდარტს. იგი უსაფრთხო, ხელმისაწვდომი, მდგრადი და კონკურენტული ენერგიის ინსტრუმენტია, რომელიც წევრებს შორის სოლიდარობასა და ნდობას ეფუძნება. გაერთიანება საქართველოში თანამედროვე და მდგრადი ენერგეტიკის სამართლის განვითარებას უწყობს ხელს. ენერგეტიკული გაერთიანების ჩარჩო მოითხოვს განახლებადი ენერგიის წყაროების და ენერგოეფექტურობის განვითარებას, გარემოსდაცვითი პრინციპების დაცვას, რაც, თავის მხრივ, ქვეყნის მწვანე ენერგეტიკულ განვითარებას, ტექნოლოგიურ პროგრესს ნიშნავს. გაერთიანების წევრობა ხელს უწყობს ენერგეტიკული ბაზრის რეფორმირებას, განახლებადი ენერგიისა და ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის დანერგვას. გრძელვადიან პერსპექტივაში საქართველოს ექნება შესაძლებლობა წვლილი შეიტანოს ევროკავშირისა და ენერგეტიკული გაერთიანების მხარეების ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საქმეში.

საქართველოსა და ენერგეტიკულ გაერთიანებას შორის სამართლებრივი ურთიერთობა „ენერგეტიკული გაერთიანების დამფუძნებელ ხელშეკრულებასთან საქართველოს შეერთების შესახებ“ ოქმით რეგულირდება, რომელსაც ხელი 2016 წლის 14 ოქტომბერს მოეწერა. მისი რატიფიკაცია საქართველოს პარლამენტმა 2017 წლის 21 აპრილის დადგენილებით მოახდინა. ეს დოკუმენტი იერარქიულად ასოცირების ხელშეკრულების თანასწორია და მას შიდაეროვნული ნორმატიული აქტების მიმართ უპირატესი იურიდიული ძალა აქვს. ეს, ცხადია, დამატებით გარანტიებს ქმნის ქვეყანაში ენერგეტიკული „acquis“ იმპლემენტაციის თვალსაზრისით. შეერთების ოქმი არ გულისხმობს ასოცირების ხელშეკრულებისგან რაიმე განსხვავებულ სამართლებრივ პროცესს. ეს უკანასკნელი უფრო აზუსტებს ასოცირებით უკვე ნაკისრი ვალდებულებების ბუნებას და ვადებს. რა ხდება ასოცირების ხელშეკრულებისა და შეერთების ოქ-

მის კოლიზიის დროს? აღნიშნული დოკუმენტების ურთიერთობის მთავარი განმსაზღვრელი ნორმა ასოცირების ხელშეკრულების 218-ე მუხლია. მისი პირველი ნაწილი პირდაპირ მიუთითებს, რომ ენერგეტიკული გაერთიანების შეთანხმებასა და ასოცირების ხელშეკრულებას შორის დაპირისპირებისას უპირატესობა ენიჭება ენერგეტიკული გაერთიანების შეთანხმებას. აღნიშნულ საკითხზე საქართველოს კონსტიტუციური სამართლის დამოკიდებულება ენერგეტიკული გაერთიანების სხვა ხელშეკრულები სახელმწიფოების გამოცდილების შესატყვისია. მაგალითად, ალბანეთისა და

მონტენეგროს კონსტიტუციები ასევე მიუთითებს საერთაშორისო ხელშეკრულებების უპირატესობას შიდაეროვნულ კანონმდებლობასთან მიმართებაში, რაც ავტომატურად ვრცელდება მათი ენერგეტიკული გაერთიანების შეერთების ოქმებზე. ევროპის ენერგეტიკულ რუკასთან მიერთებით საქართველო არა მხოლოდ გაათანამედროვეებს მის მოქველდებულ ენერგეტიკულ მარეგულირებელ გარემოს, არამედ ასეთი სექტორული თანამშრომლობით კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ნაბიჯს გადადგამს ევროკავშირთან იდენტიფიცირების, ინტეგრაციის გზაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს პარლამენტის 2017 წლის 21 აპრილის N 716-III დადგენილება „ენერგეტიკული გაერთიანების დამფუძნებელ ხელშეკრულებასთან საქართველოს შეერთების შესახებ“ ოქმთან შეერთების თაობაზე.
2. მარგველაშვილი მ. მაღალაშვილი ა., კვარაცხელია თ., უშხვანი ლ., მუხიგულიშვილი გ. „საქართველოს ენერგეტიკული სექტორი ევროკავშირთან ასოცირების კონტექსტში, მსოფლიო გამოცდილება საქართველოსთვის (WEG)“, თბ., 2015, 18.
3. გ. არაბიძე, მ. გუდიაშვილი, თ. ჯიშკარიანი „ენერგეტიკული უსაფრთხოება“ უაკ 75828 ISBN 978-9941-20-532-3; 36 გვერდი; დამტკიცების თარიღი 15.12.2014
4. გ. არაბიძე, მ. გუდიაშვილი, თ. ჯიშკარიანი „ენერგეტიკა და კლიმატის ცვლილება“ უაკ 620.9 : 504.7; ISBN 978-9941-20-526-2; 189 გვერდი; დამტკიცების თარიღი 15.12.2014
5. ი. სამხარაძე; განახლებადი ენერგიის კანონმდებლობის ევროპეიზაცია საქართველოში: გამოწვევები და შესაძლებლობები; 2019 წ. ივლისი. თსუ
6. Petrov R. Energy Community, as a Promoter of the European Union's 'Energy Acquis' to its Neighbourhood, Legal Issues of Economic Integration 39 (3), 2012, 331.
7. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3757843?publication=0>